

سلسلہ دروس خارج

اصول فقہ

جلسہ :

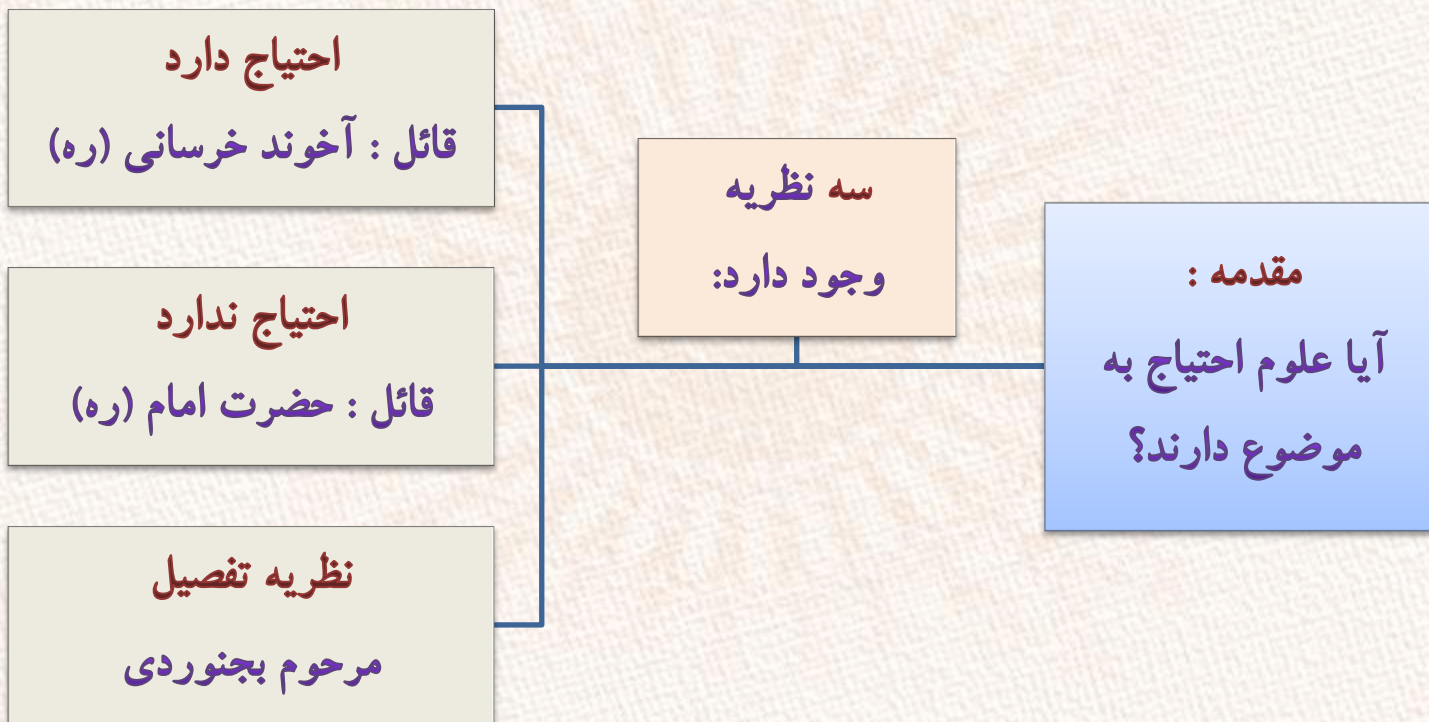
۲۰
۱

استاد پیدہ حسن خمینی

تاریخ :

۸۹ / ۸ / ۴

موضوع : تمایز علوم

بررسی نظریه تفصیل

تفصیل بین علوم

۱. علمی که برای شناخت
حالات یک موضوع
تشکیل می شوند

۲. علوم برای غرضی
خاص تدوین یافته اند

غرض از تدوین این علوم:

شناخت محمولاتی است که بر آن موضوع حمل می شوند

حکم : این نوع از علوم حتما دارای موضوع هستند
(چرا که طبق فرض، یک حقیقت از میان حقایق انتخاب شده
است)

تفاوت این علوم به موضوعات است

تفصیل بین علوم

۱. علمی که برای شناخت
حالات یک موضوع
تشکیل می شوند

۲. علوم برای غرضی
خاص تدوین یافته اند

این علوم، برای غرضی خاص تدوین یافته اند

علت جمع شدن قضایا (با موضوعات و محمولات مختلف):
به جهت غرض واحد می باشد

این دسته از علوم، دارای موضوع نیستند
و تمایز آنها به اغراض می باشد

نقد نظریه مرحوم بجنوردی

۱. کلام ایشان ، «**ضرورت بشرط محمول**» است
مگر بگویند : «علوم حقیقی موضوع می خواهند و علوم اعتباری نمی خواهند»
که تصریح نکرده اند.

۲. **عدم مغایرت** کلام ایشان با نظریه «**عدم نیاز به موضوع واحد**»
اگر جایی سنخیت (که نظر امام بود) یا تأمین غرض (که مبنای ما بود) از راه
موضوع واحد به دست آید، ضرری به مبنای ما نمی زند

نظریات پیرامون

«تمایز علوم»

۱. تمایز علوم به «تمایز موضوعات»

مقدمه ۱:

آیا علوم «احتیاج به موضوع» دارند؟

سه نظریه وجود دارد:

احتیاج دارد

قائل: آخوند خراسانی (ره)

احتیاج ندارد

قائل: حضرت امام (ره)

نظریه تفصیل

مرحوم بجنوردی

نظر مرحوم مشکینی

نظر آخوند خراسانی ره

نظر علامه طباطبایی

بررسی نظرات

مقدمه ۲:

تحقیق پیرامون معنای «عوارض ذاتیه»

عرضی در مقابل جوهر
(مراد نیست)

عرضی در مقابل ذاتی باب کلیات خمس
(مراد نیست)

اصطلاح خاصی است
(همین مراد است ولی اختلافات بسیاری
پیرامون آن است)

سه معنی:

نکته :

معنای عرضی

نظر مرحوم
مشکینی

نظر صاحب کفایه

نظر علامه
طباطبایی

نظر مرحوم
مشکینی

آنچه عارض بر
شیء دیگر می شود

به سبب واسطه در
عروض (۱)

به سبب واسطه در
ثبوت

بدون واسطه

واسطه داخلیه

واسطه خارجیه

مساوی با معروض (۹)

اعم از معروض (۱۰)

اخص از معروض (۱۱)

مساوی با معروض (۲)

اعم از معروض (۳)

اخص از معروض (۴)

مساوی با معروض (۵)

اعم از معروض (۶)

اخص از معروض (۷)

مباین با معروض (۸)

(۲) و (۵)
عرض ذاتی

(۶) و (۷) و (۸)
عرض غریب

(۳)
اختلافی است

(۹)
عرضی ذاتی
(ظاهرا)

(۱۱) و (۱۵)
توجه ندارند

نظر مرحوم
آخوند

آنچه عارض بر
شیء دیگر می شود

به سبب واسطه در
عروض (۱)

به سبب واسطه در
ثبوت

بدون واسطه

واسطه داخلی

واسطه خارجی

مساوی با معروض (۹)

اعم از معروض (۱۰)

اخص از معروض (۱۱)

مساوی با معروض (۲)

اعم از معروض (۳)

اخص از معروض (۴)

مساوی با معروض (۵)

اعم از معروض (۶)

اخص از معروض (۷)

مباین با معروض (۸)

همه اقسام عرضی
ذاتی است
غیر از شماره (۱)

نظر
طباطبائی

آنچه عارض بر
شیء دیگر می شود

به سبب واسطه در
عروض (۱)

به سبب واسطه در
ثبوت

بدون واسطه

واسطه داخلی

واسطه خارجی

مساوی با معروض (۹)

اعم از معروض (۱۰)

اخص از معروض (۱۱)

مساوی با معروض (۲)

اعم از معروض (۳)

اخص از معروض (۴)

مساوی با معروض (۵)

اعم از معروض (۶)

اخص از معروض (۷)

مباین با معروض (۸)

عرضی ذاتی فقط
شماره (۹)

نتیجه مباحث نظریه اول:

قول به «تمایز علوم به تمایز موضوعات است» منتفی می باشد

لو سلمنا : علوم احتیاج به موضوع دارند

با این وجود ، برخی همچون آخوند ره، اصرار دارند که تمایز علوم به

موضوعات نیست

تقریری از کلام آخوند

اشکال اول : چرا موضوعات نمی توانند مائز بین علوم باشند؟

جواب : در این صورت هر مسأله ای (به جهت داشتن موضوع علی حده) ، باید یک علم جداگانه می شد.

اشکال دوم : همین اشکال در بحث اغراض هم پیش می آید؟

جواب : مراد از غرض، فایده مترتب بر هر مسأله نیست بلکه غرضی است که مدوّن به واسطه آن، علم را تدوین می کند

ما می گوئیم :

اگر تمایز علوم به اغراض است، دیگر چه نیازی است که گفته شود هر علمی دارای موضوع می باشد.